

Instruks for fastholdelse og føren efter Servicelovens § 136d

Godkendt af: Myndighedschef Ove G. Jensen den 22.01.2020

OBS: Denne bestemmelse gælder alene for borgere som har en dokumenteret erhvervet fremadskridende mental svækkelse som f.eks. demens.

Behov for fastholdelse og føren kan pr. definition kun opstå akut, hvorfor der ikke kan gives forhåndsgodkendelse til indgrebet.

1.0 Ordlyd og indhold

§ 136 d: Personalet kan fastholde, tilbageholde eller føre en person tilbage til egen bolig eller til et andet opholdsrum, hvis det er nødvendigt for at sikre en eller flere andres tryghed, værdighed og sikkerhed, når personen udviser en adfærd, der er meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende over for de øvrige personer på bo- og dagtilbuddet, eller i situationer, hvor en beboer på et bo eller dagtilbud er gået ind i en anden beboers egen bolig, uden at den anden beboer ønsker det.

Stk. 2: En person, over for hvem der er foretaget indgreb efter stk. 1 for at forhindre den pågældende i at forlade boligen eller et opholdsrum eller for at føre den pågældende tilbage til boligen eller et opholdsrum, kan begære indgrebet indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a.

Stk. 3: Begæring efter stk. 2 kan indgives af en pårørende, en værge, en fremtidsfuldmægtig eller en anden repræsentant for den person, som foranstaltningen vedrører, når den person, som foranstaltningen vedrører, ikke selv er i stand til at indgive en begæring

Servicelovens § 136d giver mulighed for at fastholde, tilbageholde eller føre en person tilbage til egen bolig eller et andet opholdsrum, hvis det er nødvendigt for at sikre en eller flere andres tryghed, værdighed eller sikkerhed, når personen udviser en adfærd, som er meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende over for de øvrige personer på bo- og dagtilbuddet eller i situationer, hvor en beboer på et bo- eller dagtilbud er gået ind i en anden beboers egen bolig, uden at den anden beboer ønsker det.

Bestemmelsen er indført for at skabe mulighed for at tage hensyn til fællesskabet i forbindelse med beboerne/brugernes deltagelse i fællesaktiviteter som f.eks. fællesspisning og andre aktiviteter, hvor flere beboere/brugere er sammen.

2.0 Begrebsdefinitioner

”Erhvervet fremadskridende mental svækkelse”

Det klassiske eksempel er demens, men andre borgere med andre erhvervede fremadskridende mentale svækkelser kan også falde ind under bestemmelsen. Som eksempel kan nævnes personer med en voksende hjernetumor.

”Andre”

Bestemmelsen kan anvendes til at tage hensyn til ”andre” og med ”andre” menes alle andre som opholder sig i bo- eller dagtilbuddet. Bestemmelsen kan derved godt anvendes af hensyn til f.eks. personalet.

”grænseoverskridende eller meget konfliktskabende”

Om en persons adfærd er meget grænseoverskridende og/eller meget konfliktskabende vil afhænge af en konkret og individuel vurdering i den enkelte situation.

”nødvendigt for at sikre andres tryghed, værdighed og sikkerhed”

Hvorvidt fastholdelse m.v. er nødvendigt for at sikre en eller flere andres tryghed, værdighed og sikkerhed, afhænger af en konkret og individuel vurdering i den enkelte situation.

3.0 Betingelser for anvendelse

Følgende betingelser skal være opfyldt, før der kan ske fastholdelse eller føren efter servicelovens § 136d:

- Fastholdelse m.v. kan først ske, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats. (Den socialpædagogiske indsats, der er foretaget skal noteres i indberetningen).
- Borgeren skal have en dokumenteret varig nedsat funktionsevne og være visiteret til personlig og praktisk hjælp eller socialpædagogisk bistand m.v. efter servicelovens §§ 83-87, behandling efter servicelovens §§ 101 og 102 eller aktiverende tilbud efter servicelovens §§ 103 og 104.
- Fastholdelse m.v. skal være så kortvarig som muligt, og må ikke være af mere indgribende karakter end nødvendigt for at sikre en eller flere andre personers tryghed, værdighed og sikkerhed.
- Personalet må kun anvende deres hænder/arme og overkrop til fastholdelsen og må kun holde fast i/om borgerens hænder, arme og eller krop – ikke i hår eller omkring hoved eller hals.
- Det er ikke tilladt at anvende hjælpemidler til fastholdelse eller føren.
- Det er ikke tilladt at bruge sin kropsvægt til at holde borgeren nede.
- Fastholdelsen skal kombineres med tryghedsskabende initiativer som f.eks. beroligende tale, og det skal løbende vurderes, om der er mulighed for at iværksætte andre foranstaltninger end fastholdelse og føren.

4.0 Hvor kan bestemmelsen anvendes?

Bestemmelsen kan anvendes både i botilbud og i dagtilbud. Hvis borgeren bor i botilbud, kan bestemmelsen også anvendes i borgerens egen bolig på botilbuddet, men der vil selvsagt ikke være det samme hensyn at tage til fælleskabet, når borgeren opholder sig i sin egen bolig på botilbuddet. Bestemmelsen kan ligeledes anvendes under udflugter eller lignende.

Bestemmelsen kan IKKE anvendes i borgerens eget hjem i tilfælde, hvor borgeren ikke bor på et botilbud eller opholder sig på et dagtilbud, men derimod modtager hjælp og støtte i sin private bolig.

5.0 Nødværge/nødret

Straffeloven indeholder i § 13 mulighed for, at fysisk magt, som ellers ville være ulovligt, kan forblive straffri, hvis handlingen er foretaget i nødværge, dvs. har været nødvendig for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende angreb. Magtanvendelser i form af fastholdelse, føren, tilbageholdelse eller

tilbageførelse kan efter omstændighederne være straffri efter reglerne om nødværge, selvom de i sig selv går ud over rammerne for servicelovens § 124.

Eksempel:

En borger forsøger at stikke en medarbejder ned med en kniv. For at afværge knivangrebet, fastholder en anden medarbejder borgeren med sin kropsvægt ved at lægge sig hen over borgeren.

Denne magtanvendelse vil være ulovlig i medfør af servicelovens regler, idet personale ikke må anvende sin kropsvægt til at fastholde en borger, men handlingen vil være straffri efter reglerne om nødværge, idet magtanvendelsen blev udøvet for at afværge et truende personangreb.

Nødværgehandlingen skal altid være afpasset til situationen. Der skal tages hensyn både til angrebets farlighed og angriberens person. Nødværegereglerne kan ikke anvendes til at udøve magt over for borgeren *efter* at angrebet fra ham/hende er gennemført, *medmindre* borgeren gør tegn på straks at ville angribe igen.

Nødret

Straffelovens § 14 fastsætter tilsvarende, at ulovlige handlinger, der er foretaget af nød (nødret), er straffrie, hvis handlingen var nødvendig til afværgelse af truende skade på person, bygninger eller ting og lovovertrædelsen (magtanvendelsen) måtte anses for at være af forholdsvis underordnet betydning.

Eksempelvis vil det være straffrit at bruge magt for at flytte en borger fra afdeling A til afdeling B, hvis der er udbrudt brand i Afdeling A.

Allerede fordi den ulovlige (men straffrie) magtanvendelse, der kan ske via nødværge og nødret, altid vil være akut, kan der ikke søges om tilladelse til at udøve nødværge eller nødret. Alle indgreb efter reglerne om nødværge/nødret skal indberettes.

6.0 Registrering og indberetning

Når der er anvendt fastholdelse tilbageholdelse og føren over for en borger, skal der ske indberetning.

Magtanvendelse i form af fastholdelse føren, tilbageholdelse og tilbageførelse skal registreres og indberettes på det særlige indberetningsskema, som finde på socialstyrelsens hjemmeside og i Cura.

Link til skema:

https://socialstyrelsen.dk/filer/tvaergaende/magtanvendelse/magt-2020/skema-1b_socialstyrelsen_web_final.pdf

Skemaet udfyldes af det personale som har udøvet magtanvendelsen, men lederen er ansvarlig for den videre proces i forbindelse med indberetningen. Såfremt den pågældende borger er bosiddende på et botilbud som er underlagt Socialtilsynets tilsynskompetence, skal indberetningen ligeledes sendes til

Socialtilsynet. Registreringen skal foretages straks og senest efter 3 dage efter at magtanvendelsen har fundet sted. Registreringen skal herefter indberettes inden for 1 måned, jf. servicelovens § 135 a.

Indberetning skal jf. servicelovens § 135 a ske til:

- Aalborg Kommune via Cura og
- til Socialtilsyn Nord, sikkerpost.socialtilsynnord@hjoerring.dk, hvis borgeren har ophold i et tilbud, som er underlagt tilsyn fra Socialtilsyn Nord og
- til borgerens egen handlekommune (sikker post), hvis denne er en anden end Aalborg Kommune eller til Regionen, hvis borgeren har ophold i et regionalt botilbud. Se kontaktinfo i borgerens sag i Cura.

7.0 Orienteringspligt

Personalelederen skal efter SEL § 135 a, stk. 3 jævnligt, hvilket i praksis er ca. 1 gang om måneden, orientere personens pårørende, fremtidsfuldmægtige, værge eller anden repræsentant om de indgreb, der skal registreres og indberettes. Orienteringen skal også indeholde en klagevejledning. Orienteringen kan både gives skriftligt og mundtligt. Pårørende/fremtidsfuldmægtig/værge skal ligeledes orienteres om muligheden for at indbringe tilbageførelse eller tilbageholdelse for retten, jf. herom nedenfor

8.0 Klageadgang, herunder adgang til at indbringe tilbageførelse/tilbageholdelse for retten:

Personalets anvendelse af reglerne om fastholdelse m.v. vil kunne påklages til kommunen efter § 133, stk. 1 og 3. Klagen kan indgives til botilbudslederen, som herefter videresender klagen til myndighedssekretariatets jurister. Klage kan alternativt fremsendes direkte til myndighedssekretariatets jurister på adressen Storemosevej 19, 9310 Vodskov. Det er muligt at ringe ind til myndighedssekretariatets jurister på telefon 25200187.

En person, over for hvem der er foretaget indgreb for at forhindre den pågældende i at forlade boligen eller et opholdsrum eller for at føre den pågældende tilbage til boligen eller et opholdsrum, kan begære indgrebet indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a.

Begæring om indbringelse for retten kan indgives af en pårørende, en værge, en fremtidsfuldmægtig eller en anden repræsentant for den person, som foranstaltningen vedrører, når den person, som foranstaltningen vedrører, ikke selv er i stand til at indgive en begæring

9.0 Handleplan

Der er pligt til at udarbejde handleplan efter anvendelse af magt, jf. servicelovens § 135 stk. 3.

På ældreområdet udarbejdes handleplanen af hjemmeplejelederen eller plejehjemslederen - så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

På handicapområdet udarbejdes handleplanen af botilbudslederen/ dagtilbudsledere så vidt muligt i samarbejde med borgeren selv og derudover også med borgerens rådgiver i Visitationen Voksen-Handicap.

Handleplanen skal indeholde følgende:

- Formålet med indsatsen (at undgå behov for yderligere anvendelse af magt fremover)
- Beskrivelse af den indsats som er nødvendig for at opnå formålet
- Den forventede varighed af indsatsen

Handleplanen skal journaliseres i Cura.

10.0 Yderligere vejledning

Myndighedsafdelingens jurister kan kontaktes for yderligere vejledning på telefon 25200187 inden for normal kontortid. På handicapområdet kan Handicapafdelingens jurist kontaktes på 99317407. Såfremt der opstår akut behov for juridisk vejledning omkring magtanvendelsesreglerne uden for normal kontortid kan Myndighedschef Ove G. Jensen kontaktes på telefon 25205420.